

SŌ
PERCUSSION
& CAROLINE
SHAW

Podcast

Smát se radostí. Svěží zvuk Caroline Shaw a Sō Percussion

V jednom rozhovoru Caroline Shaw popisuje své nadšení z toho, když se publikum v určité pasáži její skladby rozesměje. Nečekaný zlom prý pravidelně budí smích – ve vtípku postaveném na překvapení ale autorka nakonec vnímá i krásu. Je to příznačné pro její nakládání s hudbou, které ještě pořád říkáváme vážná. Precizní provedení a důmyslné kompozice jsou samozřejmostí, výraz ale definuje hravost, úžas, radost.

Americká skladatelka se zapsala do povědomí především oslnivou Partitou pro osm hlasů, kterou napsala v letech 2009–2012 a za kterou dostala jako vůbec nejmladší nositelka Pulitzerovu cenu. Pro ni i pro převratné vokální těleso Roomful of Teeth, jehož je členkou, šlo přitom o jednu z prvních realizovaných skladeb. Partita staví na novátorském pojetí hlasu, které integruje řadu tradic a stylů mimo západní artificiální hudbu a pracuje s vícehlasým zpěvem mnohem komplexnějším způsobem, než bylo do té doby zvykem.

Stvořit mistrovské dílo může být prokletí, které redukuje zbytek kariéry na požadavek vyrovnat se mu nebo ho překonat, zvláště na samém jejím začátku. Caroline Shaw ovšem disponuje natolik rozsáhlým arzenálem zájmů a dovedností, aby se mohla jednoduše vydat jinými směry. Její přístup staví na poučenosti tradicí a zároveň snaze o současný zvuk, přičemž tyto dvě tendence spojuje výjimečně organicky. Sama říká, že jí nejde o ironickou nebo procesuální dekonstrukci starých klasiků, a některé své skladby označuje až za coververze nebo fan faction Schuberta nebo Chopina.

Tato původním zaměřením houslistka s oblibou skládá smyčcové kvartety, při psaní pro hlasy, což je druhá její hlavní oblast, pak integruje operní vokály i civilnější projev. Vedle toho má jakožto žádaná skladatelka – popravdě možná největší jméno komponované hudby 21. století – samozřejmě na kontě řadu skladeb psaných na objednávku pro prestižní soubory a nejrůznější nástrojová obsazení. Za zmínku stojí i spolupráce s velkými jmény popového světa, například rapovým inovátorem Kanye Westem (v pro něj šťastnější době) nebo osobitou katalánskou zpěvačkou Rosalíou.

Její největším zájmem ovšem zůstávají situace, které umožňují blízkost až intimitu mezi skladatelem a hráči. Shaw zmiňuje, že doslovné robotické přehrávání velkými tělesy přímo nesnáší, a zaměřuje se na komorní ansámby, se kterými má přímý kontakt a kterým pak s oblibou přenechává velkou interpretační volnost. Právě tak začala i její spolupráce se Sō Percussion, kvartetem hráčů na bicí nástroje, se kterým se seznámila během studií na Yale. První skladbu pro ně napsala, mimo jiné ve snaze uniknout z komfortní zóny houslí a vokálů, ještě než ji Pulitzerova cena katapultovala mezi skladatelskou smetánku, o několik let později následoval cyklus *Narrow Sea*, kde Shaw adaptuje starý zpěvník hymnů *The Sacred Harp*.

Na albu, které získalo Grammy, v jednu chvíli Sō Percussion využívají klavír jako dulcimer pro pět lidí, jindy hrají na květináče. To zcela zapadá do modu operandi souboru, jehož role ve světě perkusivních nástrojů není úplně nepodobná tomu, co udělali Roomful of Teeth pro hlas. Obě tělesa nepochybně navazují na starší průkopníky, zároveň ale pravděpodobně poprvé nabídla skladatelům takto široké možnosti ve spojení s konzistencí a excelencí.

Sō Percussion se setkali na sklonku tisíciletí na Yale a po více než 25 let fungují nejen jako těleso, které má v mnohém blíž k rockové kapele skládající si vlastní hudbu než ke klasickému ansámblu, ale také jako učitelé nebo komunitní organizátoři, kteří své renomé využívají k rozvoji a podpoře inovativních přístupů k bicím nástrojům u dalších hudebníků. Podobně jako Caroline Shaw a Roomful of Teeth se i oni plynule pohybují mezi světem popu a soudobé klasiky: skládali pro ně Steve Reich nebo David Lang, vedle toho ale spolupracovali také s experimentujícími elektroniky Matmos nebo emo-ambientní skladatelkou Claire Rousay. Plnohodnotné zapojení bicích nástrojů bylo jednou z největších inovací klasické hudby 20. století, zejména jeho druhé poloviny; Sō Percussion jdou ještě o krok dál, rozšiřují pojetí perkusí o sample, elektroniku i nehudební předměty a kladou je na první místo.

V případě Narrow Sea měli Sō Percussion, po boku oceňované zpěvačky Dawn Upshaw, klasickou roli interpretů. Na dvou aktuálnějších nahrávkách s Caroline Shaw na slavné značce Nonesuch, *Let the Soil Play Its Simple Part* (2021) a *Rectangles and Circumstance* (2024), už je ale vztah zcela rovnocenný. Pětice funguje jako kapela, která společně pracuje na kompozicích i na textech a v průběhu zkoušek i vystoupení je dále rozvíjí. Základem může být pár motivů, se kterými přijde některý perkusista, i zlidovělá melodie. Dá se vypořádat podprahová inspirace komplexními rytmickými posuny minimalismu, byť v mnohem rozevlátějších skladbách, zpěvnost a přístupnost pro změnu upomíná na trend indie classical kolem New Amsterdam Records a konečně subtilní zvuk nesený bicími a vibrafony připomene i přímo indie rock, potažmo postrock a math rock.

Výsledky jsou pak vpravdě rozmanité. Shaw a Sō Percussion s gustem adaptují jednu *Lay All Your Love on Me* od skupiny ABBA, která je v jejich podání prodchnutá renesanční melancholií, jindy zpomalují téměř do ambientu ve Schubertově *An die Musik*, kterou prý všichni zúčastnění museli zpívat na své první hodině na Yale. I jejich vlastní skladby dokáží být jak jemné jako dech, kdy se zpěvaččin alt pohybuje na hraně šepotu, tak pochodově rázné – ačkoli to bývá pochod v poněkud matoucím rytmu, potažmo polyrytmie. Příklon k popu nebo písničkářství zde neznamena mimikry. Zatímco ve zmíněném postrocku s sebou subtilní postminimalistická melodika nese patos a v math rocku bývají náročné rytmy a rytmické posuny spojené s určitým exhibicionismem a působí leckdy sterilně, čtyři perkusionisté a jedna zpěvačka budují skladby od základu, bez stylových konvencí a klišé, a mimoděk tak rekonstruují efekt, kterým byly nezávislé žánry zpočátku atraktivní.

Svěží hudbu doplňují silné texty, které opět vycházejí z kolaborativního procesu. Částečně pětice přebírá ze západního kánonu: Williama Blakea, Emily Brontë nebo Christinu Rosetti. Často se ovšem jedná spíš o jakési samplování spíš než o klasické zhudebnění. And So, skladba, kterou Shaw původně složila pro orchestr a prováděla také se smyčcovým kvartetem, si půjčuje z Roberta Burnse, Gertrudy Stein a Williama Shakespeara – a také Billyho Joela a dětské říkačky o červených růžích. Je tu prostor pro irskou pijáckou baladu i abstraktnější hříčky. Možná nejpozoruhodnější je geneze skladby Who Turns Out the Light: otec dvou malých dětí Eric Cha-Beach dostal za úkol přinést materiál ze života, a tak přišel se sérií prostých a ve své stručnosti lehce záhadných frází, které pak daly vzniknout svérázné a dojemné ukolébavce.

Zpěv Shaw tu takřka vždy zůstává civilní. Jako zpěvačka nemá operní školení a hlas, který vyplní sály, naopak nechává svůj zpěv snímat tak, aby to znělo, jako by vyprávěla ve stejné místnosti jako posluchač. Sotvakdy používá techniky, které se naučila v Roomful of Teeth; svůj vlastně prostý přednes chápe jako součást pro sebe samu upřímného vyjádření. Shaw se v mnohém projevuje jako formalistka a výslovně říká, že ji baví harmonie, ke kterým nejde přiřadit emoci. Zároveň překvapivě popisuje jako své velké téma „radostná zamýšlení nad smrtelností“ – pomíjivost věcí není něco, čeho je třeba se děsit, ale spíš pobídkou smysluplně využít vlastní čas.

Tenhle postřeh zvlášť rezonuje s asi nejpozoruhodnější skladbou těchto dvou alb. Like a Drum je interpretací básně I Felt a Funeral, In My Brain od Emily Dickinson. Původní obraz pohřbu v mysli může být o smrti právě tak jako o stresu a nervovém zhroucení nebo o epifanii – v případě eliptických textů Dickinson nepanuje vždy mezi kritiky shoda a koneckonců, právě touto otevřeností vábí. Shaw a Sō Percussion tu vytvářejí nervní změť, kde strohé bicí působí strojově, až industriálně, repetitivní melodické linky vypovídají o obsesivním šílenství a zpěv se nese těsně pod hranicí křiku. Shaw tu porušila svou nepsanou zásadu nezhudebnit Emily Dickinson – zejména mezi americkými skladateli poměrně klišé – a přitom za pomoci čtveřice perkusistů vystoupila z vlastní komfortní zóny.